

Konsten att opponera

En miniguide till konsten att vara en god opponent och konstruktiv kritiker

Som opponent har du en huvudroll under seminariet, även om samtliga seminariedeltagare förväntas aktivt delta i diskussionen (så, se till och läs de andras uppsatser som ingår i din seminariegrupp för att bidra till samtalet, även om du inte opponerar).

Det finns förstås inga självklara regler för hur en opposition ska se ut, i någon objektivt bemärkelse, men några centrala riktlinjer kan man ta fasta på. Här kommer några viktiga anvisningar och råd inför ditt opponerande.

1. Fokusera på det relevanta

Alldeles för många studenter gör misstaget att gå igenom uppsatsen, sida för sida, för att sedan ta upp stort som smått i kronologisk ordning. Detta är inte att rekommendera. Tyvärr kännetecknar detta ofta den dåliga, oförberedda oppositionen och motsvarar en ”enkla vägen ut”-lösning.

Följ istället den så kallade ”löpsedelsmodellen”. För att tala i klartext handlar det om att opponenter ska ägna sig åt **väsentligheter**, och inte hänga upp sig på enstaka stavfel eller andra brister i formalian (såvida formalian inte är så pass undermålig att den stör helhetsintrycket – då finns det en poäng att uppmärksamma återkommande konstigheter).

Det viktigaste i uppsatsen är hur författaren har genomfört sin forskningsuppgift. Här finns en lång rad frågor att ta ställning till. Något opponenter bör fundera på är exempelvis:

- Hur har författaren löst uppgiften att formulera ett intresseväckande forskningsproblem?
- Argumenterar författaren väl för sitt ämnesval, sitt tillvägagångssätt och sitt material?
- Hade uppsatsen kunnat läggas upp annorlunda, och hade andra val av fall eller andra val av metoder kunnat ge andra resultat? Kom gärna med **konstruktiva förslag** för att väcka diskussionen! Glöm inte att uppsatsexaminationen är ett **viktigt utbildningstillfälle**, där diskussionen kan lära oss någonting om hur vi i framtiden kan skriva bättre uppsatser!
- Är uppsatsen välskriven, väldisponerad och lätt att följa? Finns det en röd tråd?
- Finns det en tydlig koppling mellan det författaren säger sig vilja göra i sin syftesformulering, i själva den löpande avhandlingsdelen av texten, och i de resultat som uppnås och de slutsatser som dras? Är slutsatserna rimliga i förhållande till analysen av det befintliga materialet?

Som sagt, några regler finns egentligen inte, mer än just dessa fem principer:

1. Börja alltid med en väldigt, väldigt kort sammanfattning av den uppsats du opponerar på.
2. Ta det här opponenteruppdraget på allra största allvar – det är ett enormt viktigt led i utbildningen, både för dig själv och för den person du opponerar på
3. Fokusera på det relevanta, tappa aldrig blicken från det väsentliga.
4. Under alla omständigheter ska du undvika att bläddra igenom uppsatsen sida för sida och ge spridda, osystematiska kommentarer kring sort och smått.
5. För att författaren och övriga seminariedeltagare på ett enkelt sätt ska kunna följa med i diskussionen ska **opponenten ALLTID inleda med att berätta hur han eller hon tänker lägga upp sin opposition**. Ett tips är att skriva upp dispositionen av oppositionen på tavlan eller ha en overhead till hands så att det blir lätt för alla att följa var vi är i oppositionen.

2. Ha en trevlig ton och visa uppsatsförfattaren respekt

Immanuel Kant och Jesus kan vara värda att tänka på när man gör sig beredd att opponera på en medstudent. Kants så kallade kategoriska imperativ stipulerar ungefär följande: Vi ska alltid handla så att maximen – eller regeln – för min handling skulle kunna upphöjas till allmän lag. Ett annat sätt att uttrycka saken på är att säga: Handla mot andra såsom du vill att andra ska handla mot dig... som i sin tur är kusin till Jesus gyllene regel: "Allt vad I viljen att människorna skola göra Eder, skolen i ock göra dem."

Så, varför denna moralfilosofiska utveckling? Jo, för att påminna er om att det är människor, medstudenter av kött och blod, som ni opponerar på. Det ÄR inte meningen att vi ska vara elaka och hårda mot varandra. **Oppositionen är ett undervisningstillfälle**, där vi med ömsesidig respekt för varandras arbeten inte BARA ska lyfta fram sådant som vi anser vara bristfälligt och sådant som vi själva anser kunde gjorts bättre. Det är förstås en viktig del av oppositionen, och denna kan göras på mer eller mindre pedagogiska sätt.

Ni förväntas hålla en god ton mot varandra, försöker hela tiden vara konstruktiva och visar respekt för varandra – hur hård och relevant vår kritik ändå må vara. Opponenterna får inte heller glömma bort att lyfta fram sådant som är välgjort i uppsatsen (även om opponentsituationen av naturliga skäl huvudsakligen inriktas på sådant som kunde gjorts bättre).

3. Ha alltid argument för dina synpunkter

Men tänk också på att såväl **positiv och negativ kritik alltid måste MOTIVERAS** på ett tydligt sätt. Det duger inte att komma med svepande omdömen som "Ja, och så tycker jag att metoddiskussionen var bra". Sådana svepande omdömen ger ingen vägledning till vad som är bra. Hela den här verksamheten som ni tränas inför – utvärdering, utredning, forskning – baseras väldigt mycket på att man ger argument för olika vägval och ståndpunkter. Så, om ni tycker att något är bra – ansträng er för att sätta ord på **VARFÖR** ni tycker att det är bra. Omvänt gäller att det inte håller att komma med synpunkten: "Jag tycker att du är lite oklar i din beskrivning av händelse X." Tala om vad är som är vagt, och varför du tycker att det är det. Och ännu bättre – för varje invändning du har, fundera gärna på hur det hade kunnat göras ännu bättre. Tänk i termer av: "Det här är bristfälligt. Det är bristfälligt på grund av det här, det här och det här. Ett alternativ, som hade stärkt den här uppsatsen, skulle ha varit att göra såhär, såhär och såhär". Så mitt bestämda budskap är: Ha alltid argument för de

värderingar du ger. Det räcker inte med att bara ha en "känsla" av att något är svagt eller bra. Vi vill alla veta varför du tycker att det är svagt eller bra! Tanken är att seminariet ska utvecklas till en konstruktiv och belysande diskussion just genom att parterna strävar efter att försvara sina positioner med hjälp av bästa tänkbara argument.

4. Ställ direkta, konkreta frågor

Tyvärr missar studenter ofta opponentsituationen är en DIALOG. Med det menas följande: undvik att själv bara sitta/stå och mäsas på i all evighet med vad du tycker och varför du tycker det du tycker. Var öppen för vart oppositionen tar vägen. Ge författaren chansen att bemöta dina invändningar. Ett väldigt, väldigt bra sätt att arbeta på är att inledningsvis ge en kort bakgrund till den invändning eller den synpunkt du tänkt komma med, för att sedan ställa någon typ av konkret fråga, typ "Hur tänkte du när du valde land X och inte land Y?"; "Håller du med om att dispositionen hade blivit mer logisk om kapitel 4 hade kommit före kapitel 3, om inte, varför?"; "Hade ditt syfte blivit tydligare om du hade skrivit si, och inte så?" o.s.v. Tänk ut ett antal konkreta frågor i anslutning till de huvudsynpunkter du har. Låt författaren bemöta invändningen eller svara på frågan. Detta ger författaren chansen att på ett tydligare sätt delta i diskussionen och argumentera för din sak. Det gör också dig en bättre möjlighet att formulera din huvudpoäng på ett tydligare, lättbegripligare sätt om du är säker på att författaren har förstått vad du menar.

5. Fyll tiden med innehåll

Kom ihåg att det är du, som opponent, som håller i taktpinnen under seminariet. Ett typiskt seminarium ser ut såhär:

- Seminarieledaren fördelar ordet till författaren, och säger något i stil med: Är det något VIKTIGT du vill tillägga, ändra eller dra bort innan seminariediskussionen börjar (här är det meningen att författaren ska få chansen att kommentera om något blivit väldigt, väldigt fel i texten, typ om en hel sida fallit bort, en mening inte finns med, om källor har försvunnit ur texten, alltså kommentera väldigt väldigt viktiga saker). Detta brukar inte ta någon tid alls, max 0-5 minuter.
- Därefter lämnas ordet över till dig, opponenter.
- Du inleder med att sammanfatta uppsatsens forskningsproblem, tillvägagångssätt och huvudresultat på cirka 5-10 minuter.
- Därefter har du uppemot 20-25 minuter till ditt förfogande att diskutera den uppsats du tilldelats att opponera på. Var välstrukturerad och fokusera på väsentligheter, glöm inte det!!! Fyll denna tid med innehåll, och se till att hålla diskussionen levande. Det finns alltid något att säga. Som det står i en text om det goda opponentskapet: "Om du som opponent fått en riktigt bra uppsats att granska, finns risken att du tycker att du har föga att säga. I det läget måste du under dina förberedelser anstränga dig lite hårdare för att finna intressanta frågor att ta upp. Sådana finns alltid. Även bra uppsatser är nämligen diskutabla – låt vara i positiv mening. Du kan exempelvis be författaren motivera sina val av teoretiska och metodologiska utgångspunkter, du kan initiera en diskussion av uppsatsens resultat och deras vidare implikationer, och du kan söka utveckla egna tolkningar av författarens material".

- När det är ungefär 10 minuter kvar av seminariets 45 minuter, tar seminarieledaren över ordet igen. Då är det meningen att övriga seminariedeltagare ska få ställa frågor till både opponenter och författaren (glöm inte att du som opponenter har ett ansvar – du kan inte opponera hur ”galt” som helst, då finns det en risk för att författaren eller övriga seminariedeltagare opponerar på opponenter, exempelvis om kritiken är irrelevant, alldeles för hård eller saknar goda argument...).
- Seminariedeltagaren avrundar med att kommentera styrkor och svagheter i den genomgångna uppsatsen, och kommenterar också styrkor och svagheter i den genomförda oppositionen (glöm inte att din oppositionsinsats bedöms – en god oppositionsinsats + ett gott försvar av den egna uppsatsen kan vara det som höjer en uppsats som balanserar i gränslandet mellan G+ och VG-).